

Kære læser

Velkommen til årets andet nummer af Jordens Folk.

Forsiden lader ingen tvivl tilbage: temaet er Kød. Men det er vores håb og intention, at vi gennem nummerets engagerende tema-bidrag kommer så langt ned i substansen, så at sige, at forsidebilledet efter endt læsning måske alligevel vil give anledning til nye spørgsmål.

Udover temaartiklerne kan du i dette nummer læse endnu en udgave af *Et etnografisk øjeblik*. Her fortæller Rane Willerslev om den nat i Sibirien, hvor en død mand bankede på hans dør. At antropologens verdensbillede omformes af de verdensbilleder, som eksisterer i felten, er kun et sundhedstegn, mener Willerslev, fordi det netop er forudsætningen for at kunne sætte sig i andre menneskers sted.

Desuden lancerer vi et nyt element: *Et liv som antropolog*. Serien fokuserer gennem portrætter af antropologer på vejen fra studie til arbejdsliv, og på hvordan antropologien udfoldes og udfolder sig i forskellige sammenhænge. I dette nummer handler *Et liv som antropolog* undtagelsesvist om en antropolog, som ikke er mere, nemlig Julie Thaarup, som på tragisk vis mistede livet i november 2018. Teksterne, vi har indsamlet blandt Julies studiekammerater og kolleger, viser på meget fin vis, hvordan faglig og personlig integritet er fordrende for det antropologiske arbejde.

Husk, at vi altid gerne vil høre, hvis du har et forslag til artikler, interviews eller andre indslag til Jordens Folk, ligesom vi også gerne vil tippes om bøger, podcasts eller film, vi bør omtale.

På vegne af redaktionen: God læsning.
Cecil Marie Schou Pallesen

Kød

Kød forbinder du måske med hakket okse fra køledisken eller en jægers friske dyrekølle, der hænges op i en snor i garagen. Eller du ser menneskeskikkelser i løb og leg med det blottede kød, de rødlige muskler, lyse sener og blodårer skulpturelt formet omkring skelettet, sådan som udstillingen *Bodies* (Premier Exhibition 2008) viste os, helt uden omsvøb kunne man sige. Men kød kan også henvise til den seksualiserede læsning af kød, som når kvinder og mænd legende med det sultne blik, skiftes til at have rollen som jægeren og den jagede på kødmarkedet. Ikke blot kan kødet betyde mange ting, det *kan* mange ting. Kød er både føde og vores egen krop og endog køn (se også Mégan Bieseles bog 'Women like meat' der spiller på de to læsninger af titlen: kvinder kan lide kød og kvinder er som kød). Det er bemærkelsesværdigt, hvordan kød globalt relaterer til sex, til tabuer og til religion. Komparative studier viser, at netop kød er den madvare (sammenlignet med for eksempel planter, korn og mælkeprodukter), der globalt er genstand for flest tabuer.

Kød er et materiale, ligesom træ, ler, og plastik er det. Men kød kan som intet andet i sin materialitet og tekstur vække afsky, sult og andre følelser i os (se forsidebilledet og fotoessay af Ane Bonde Rolsted). Kød er konceptuelt intet mindre end selve essensen af materialitet. Vi er som mennesker til stede i verden gennem ånd og materie (kød). Kødet er måske det element, der ifølge verdensreligionerne er længst væk fra det ophøjede – ofte anses det ligefrem for at være urent – og samtidig kan det (rituelle) kød være mellemedet eller mediet, som muliggør kontakten mellem menne-

sker og det guddommelige. Kødet rummer dermed det kompleks, at den mindst hellige materie mindsker distancen til det hellige (se Sparres artikel i dette temanummer).

I fanger- og jæger-samlersamfund er kødet en del af hverdagslivet. Dyr skal nedlægges, og deres kød indgår som en del af hverdagens forsørgelse. Men som det fremgår af Skaanes' og Lunds artikler i dette temanummer, kan kød også blive genstand for mer-betydning: Det bliver symbolsk. Willerslev, Guenther og Lewis har bidraget med gode analyser af kødets symbolik i jæger-samlersamfund. Totemisme og animisme, som blev prominent behandlet af Lévi-Strauss, af Descola og af Pedersen, og senest de Castros perspektivisme har bragt os indsigter i, hvordan dyr kan blive ladede symboler og indgå som personer i den sociale verden. På den anden side er kød traditionelt i jæger-samler-forskningen som oftest blevet behandlet som værdiobjekt og som transaktionsgenstand. Det vil sige, at forskere mest har set på *fordelingen* af kød fra byttedyr. Mekanismerne bag den ligelige køddeling har igennem årtier været svær at forklare qua det eftertragtede køds høje værdi. Thomas Widlok opsummerer disse diskussioner, og med øje for kødets høje værdi i de pågældende samfund, stiller han spørgsmålet, hvorfor kødet deles – også uden at dem, der deler det med andre, får noget igen?

I disse samfund er kød altså eftertragtet, men det synes på det seneste – i hvert fald i en dansk kontekst – som om, at kødet har mistet sin ophøjethed og nu associeres med de(t) amoralske (se Højlund og Selmer, samt Leer i dette temanummer): Med dem, der spiser den røde bøf og er ligeglade med

klimaet, dyrene og deres egen sundhed. Kød bestyrker sociale distinktioner; mellem dem og os; mellem dem, der ikke spiser dyr, og dem, der gør; mellem dem, der spiser svinekød, og dem, der ikke gør.

Kød er således et yderst relevant forskningsobjekt, og forskningen i feltet har været stigende de senere år. Det gælder fra alle sider af den samfundsfaglige og humanistiske forskning, og naturligvis også den antropologiske. Et eksempel på et nyere, omfattende etnografisk arbejde i forhold til kød er *Contested Tastes* af den amerikanske madkulturforsker Michala DeSoucey. Bogen analyserer den kontroversielle franske specialitet foie gras (lever fra tvangsfodrede gæs og ænder) gennem omfattende feltarbejde blandt franske producenter og kokke, samt komparative analyser til en amerikansk kontekst med stærk modstand mod den fede lever. DeSouceys analyser viser, at en lever kan lære os meget om mennesker, kultur og politik – og samspillet mellem disse. På samme vis demonstrerer Christine Rodiers *La Question Halal*, hvordan det at spise halalkød forbinder en global industri med dybt personlige og ofte modsætningsfyldte identitetsforhandlinger blandt franskmænd med indvandringsbaggrund. Begge bøger viser, hvordan det enkelte menneskes lokale ageren er koblet til de transnationale og historiske strømninger, som også gemmer sig i det meste kødforbrug. De samme spørgsmål bliver sat på spidsen i Annebergs artikel om de dilemmaer, mennesker der passer dyrene i kødproduktionen, står i og i Herriks artikel om helt at springe dyret over, når kød produceres i laboratorier som *in vitro*-kød.

Kødets biografi frem til vores middagsborde er, som I kan se i dette temanummer, en kraftfuld case, der trækker på vores forestillingsevner, vores følelser, vores

økonomi (både den profane og sakrale) og som udkrystalliserer de smagshierarkier, vi orienterer os efter. Vi håber dette nummers samling af artikler giver anledning til at tænke over kødets mange lokale og globale betydninger og ønsker jer god læsning!

Forslag til videre læsning

Bieseles, M. (1993). *Women like Meat*. John Wiley & Sons.

De Castro, E.V. (1998). Cosmological deixis and Amerindian perspectivism. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, pp. 469-488.

Descola, P. (1996). Constructing Natures: Symbolic Ecology and Social Practice. In: Descola, P. & Pálsson, G. (eds.), *Nature and Society: Anthropological Perspectives*, London and New York: Routledge, pp. 82-102.

Desoucey, Michaela (2016) *Contested Tastes*. Princeton University Press: Princeton.

Lévi-Strauss, C. (1962). *Totemism*. London: Merlin Press.

Lewis, J. (2008). Ekila: Blood, bodies and egalitarian societies. *Journal of the royal anthropological institute*, 14, pp. 297-315.

Lewis-Williams, J.D. & Bieseles, M. (1978). Eland Hunting Rituals among Northern and Southern San Groups: Striking Similarities. *Journal of the International African Institute*, Vol. 48, No. 2 (1978), pp. 117-134.

Pedersen, M.A. (2001). Totemism, Animism and North Asian Indigenous Ontologies. *Journal Royal Anthropological Institute (N.S.)*, Vol. 7, pp. 411-427.

Rodier, Christine (2014). *La question halal*. PUF: Paris.

Widlok, T. (2013). Sharing: Allowing others to take what is valued. *HAU: Journal of Ethnographic Theory*, vol. 3 (2), pp. 11-31.

Widlok, T. (2019) Deling som en alternativ økonomisk aktivitet. i Hansen, A.S., Højlund, S. Pallesen, C.M.S. & Mikkel Rytter (red.) *Hvad vi deler: Antropologiske perspektiver på deling som socialt fænomen*, 33-54. Aarhus Universitetsforlag.

Fangerens sans for kødets prestige

Af Nina H.S. Lund

Når der fanges moskusokser i Østgrønland er det ikke bare aftensmaden, der er på spil. Fangerens sansning af dyret og kødet er også afgørende for både fangst og social position i samfundet. Ved at følge kødet fra levende til dødt til indtagelse beskriver jeg i denne artikel, hvordan kødet spiller en central rolle for både den enkelte og samfundet.

At finde sit kød

Vi lægger fra kaj en søndag morgen i august. I båden er mine værtsforældre Anaana (Mor), Ataata (Far) og Anaanas bror Aqqalu. Det er koldt, men der skal mere til for at afskrække os. Vi har set frem til denne dag i et par uger, mens vi har ventet på, at drivisen skulle bryde op. De andre har gjort det mange gange før, men det er min første moskusjagt. Jeg sidder bagerst ved siden af Aqqalu, mens Anaana og Ataata spejder ud over isflagerne for at finde vores vej ud til åbent vand. Det går langsomt, men sikkert fremad. Da vi får havnen lidt på afstand, vender jeg mig om og kigger på Ittoqqortoormiits (Scoresbysund) farvestrælende huse, der lyser op blandt sne og isflager. Det er i dag den nordligste beboelse på Grønlands østkyst og yngre end 100 år gammel. I det lille samfund er fangsten stadig en stor del af diæten og derfor ændrer typen af mad sig med årets gang. Det er over et halvt år siden, at det sidst var jagtsæson for moskusokser, og flere siger med længsel, at de "mangler moskuskød". Det gælder også min værtsfamilie, så denne morgen er vi nogle af de første der udfordrer isflagerne for at komme på fangst. Vi er endelig fri og suser nu afsted ud i Scoresby Sund – verdens største fjordsystem.

I dag skal vi til Jameson Land, hvilket er en kort fangsttur, så vi skal kun sejle to timer. Anaana, Ataata og Aqqalu er alle fritidsfangere, hvilket gør det svært at få tiden til de lange fangstture. De har hverdagsjob og børn der skal passes, og så skal der jo også være penge til bådens benzin. Hvert år fordeles kvoten af moskusokser med et lotteri. Erhvervsfangerne, der har fangst